

Benzinden alınacak Yol Vergisi hakkında Kanun tasarısı ve Ticaret, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları (1/504)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1284, 6 - 378

29 . I . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Maliye Bakanlığınca hâzırlanan ve Bakanlar Kurulunca 27 . I . 1949 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan benzinden alınacak Yol Vergisi Kanunu tasarısıyla gerekçesinin ilişik olarak sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

Benzinden alınacak Yol Vergisi Kanunu tasarısının gerekçesi

Memleketimizde Yol Vergisinin eski bir tarihi vardır. Bu mevzuda elde edilen malûmata göre Osmanlı Devletinin teessüsünden tanzimata kadar hususi, umumi yollara büyük ehemmiyet verilerek (müslimler), (yürükler), (beşliler), adiyle ordular kurulmuş ve (köprücüler, (derbentler) gibi ahali daimî yol işleriyle mükellef köyler bulundurulmuş ve Devlet vâridat fazlasının mühim bir kısmı bunların inşa, tamir ve muhafazasına sarfedildiği gibi (yol), (derbent), (geçit), (toprak bastı) resmi gibi türlü adlarla vergi tarh ve istifa olunmuştur.

Tanzimattan sonra muhtelif tarihlerde çıkarılan nizamname ve talimatnamelerle yol işi daha esaslı şekilde ele alınarak umumi yolların kolay ve çabuk inşası ve idamei mamuriyeti için 16-60 yaş arasındaki erkeklerin senede dört gün yollarda çalıştırılması suretiyle yeni ve bedeni bir mükellefiyeti şahsiye ihdas edilmiştir. Ve bilûmum yük ve araba hayvanları beş senede yirmi gün yani senede dört gün bizzat veyahut şahsi bedel vermek suretiyle yol inşaatında çalıştırılmışlardır.

Bu mükellefiyet tarzı tatbikatta iyi neticeler vermediğinden 27 Şubat 1329 tarihli (tarik mükellefiyeti Nakdiyesi Kanunu muvakkati) yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun 21 Şubat 1337 tarihli kanunla değiştirilmiş ve bu kanunun hükümlerinde de ıslahat yapılmasına zaruret hissedildiğinden 19 . I . 1341 tarihli ve 542 numaralı (Yol Mükellefiyeti Kanunu) yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunda daha evvel mevcut hükümler muhafaza edilmekle beraber içtimai mülâhazalarla muafiyet hükümleri genişletilerek ve yol mükellefiyetinin nakden ödenebileceği hakkında bâzı hükümler kabul edilmiştir.

Aradan birkaç sene geçtikten sonra halen hükümleri yürürlükte bulunan 2 . VI . 1929 tarihli ve 1525 numaralı (Şose ve Köprüler Kanunu) yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunla bütün şose ve köprülerin inşa ve tamirine ve muhafazalarına ait vazifelerin tanzim ve idaresi mazbut esaslara bağlanmış ve yol mükellefiyeti hakkındaki hükümler de bu kanunda yer almıştır. Bu kanunun bâzı maddeleri 23 . VII . 1931 tarihli ve 1882 sayılı Kanunla değiştirilmiştir.

1525 sayılı Kanunun ihtiva ettiği hükümlere göre bedenî mükellefiyette vasati kuvveti haiz bir amelenin on günde yapabileceği iş mikyasa olarak ele alınmış nakdî mükellefiyetin de senede 8 lira olması kabul edilmiş olup 1882 sayılı Kanun nakdî mükellefiyeti 4 liraya tenzil etmiş ve bu miktarın İl Genel Meclislerince 6 liraya çıkarılabileceği ve tahsil olunan vergiden % 15 nin nafia hissesi olarak ayrılacağı hakkında hükmü ihtiva etmiş bulunmaktadır.

Bilâhara kabul edilen 22 . 6 . 1938 tarih ve 3477 sayılı bir Kanunla İzmir İline şâmil olmak

üzere İzmir turistik yollarının inşası için yol parasına ikişer lira zam edilmiş ve bedeni mükellefiyet için de buna muvazi hükümler kabul olunmuştur.

31 . 5 . 1943 tarihli ve 4227 sayılı diğer bir Kanunla fevkalâde ahvalin devamı müddetiyle mukayyet olmak üzere Yol Vergisinin nakten ödenen kısmına bir misil zam yapılmış ve 18 . 6 . 1947 tarihli ve 5116 numaralı Kanunla da belediye sınırları içindeki mükelleflerin yol vergisine belediye meclisleri kararıyle % 50 ye kadar zam yapılmasına yetki verilmiştir.

Yol Vergisine taallük eden ve bugüne kadar tatbik edilip yukarda kısaca arzedilen hükümlerden anlaşılıyorki memleketimizde ötedenberi yol işlerine hususi ehemmiyet verilmiş bulunmaktadır. Ancak halen alınmakta olan ve çok evvelden müesses bir usule müstenit baş vergisi mahiyetinde bulunan bu verginin sağladığı gelirlerin bugünün ekonomik şartları karşısında istenildiği gibi yol işlerini finanse etmek imkânları bulunmamaktadır. Bu itibarla bir taraftan bu verginin bir baş vergisi mahiyetinden çıkarılması ve mümkün olduğu kadar iktidar ile mütenasip bir hale konulması sağlanırken diğer taraftan yurdumuzun müdafaası ve ve iktisaden yükselmesi için yol şebekemizin kısa bir zamanda ve ihtiyacı karşılayabilecek derecede inşa ve mevcutlarının ıslahını temin edecek gelir kaynaklarının araştırılması yoluna gidilmiş ve bir kanun tasarısı hazırlanarak Yüksek Meclise sunulmuştur.

Bu hususta Yüksek Meclisin beliren temayüllerini nazara alan Hükümetiniz mezkûr tasarımı geri almakla beraber memleketimizin biran evvel bir iktisadi bütün haline kavuşması için yol inşaatı faaliyetini idameye medar olmak ve yoldan faydalanma esasından mülhem bulunmak üzere benzinin kilosundan 11 kuruş miktarında yol vergisi alınmasını ve yol mükellefiyeti bahsinde esaslı ıslahatın zaman ve şartlara göre ilerde düşünülmesini uygun görmüştür.

Bu esas dâhilinde hazırlanan tasarıнын birinci maddesi Yol Vergisinin akaryakıtlardan yalnız benzin ve benzerlerinden alınacağını göstermekte ve bu maddelerin tavsifini Gümrük Tarife Kanununa atıf suretiyle yapmaktadır.

Benzinin bir kilosundan halen :

6. kuruş Gümrük resmi

0.90 » Belediye hissesi

7.50 » İstihlâk Vergisi

0.30 » Rihtım resmi

5.40 » Muamele Vergisi

2. » Belediyeye ait akaryakıt resmi

1. » Belediye asker ailelerine yardım resmini ki ceman 23.10 kuruş vergi alınmaktadır.

İkinci maddede verginin mükellefi ile teklif mahalli gösterilmekte, üçüncü maddede matrahın tayıni ile ilgili hükümler yer almakta bu meyanda Gümrük ve Tarife Kanunundaki bâzı hükümlere atıflar yapılarak, verginin Muamele Vergisi matrahına katılmayacağı hükme bağlanmaktadır.

Tarh, tahakkuk ve tahsil muameleleri hakkındaki hükümleri ihtiva eden dördüncü maddede, ithalât dolayısıyla alınan verginin gümrük resmi ile birlikte alınacağı, dahili imalâta ait vergilerle yabancı memleketlere ihraç edilecek benzin ve benzerlerine ait vergilerin terkin işlemlerinde 1718 sayılı dahili İstihlâk Vergisi Kanunu ile ek ve tadillerindeki hükümlerin, tebligat ve kaza yollarına müracaat konularında 3692 sayılı Kanundaki hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Beşinci maddede, benzin ve benzerlerini imal eden dahili İstihlâk Vergisine tâbi müesseselerin İstihlâk Vergisi ile ilgili defterlerinin Yol Vergisi için de muteber olacağı belirtilmektedir.

Altıncı maddede, Gümrük Tarife Kanununun 11 ve 12 nci maddesine yapılan atıfla ithal edilirken hasara uğrıyan veya gümrükten geçtikten sonra harice iade olunan benzin ve benzerlerinden alınacak yol vergisi hakkında aynı hükümlerin uygulanması sağlanmıştır.

Geçici maddeler, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, vergiye tâbi tutulan maddelerin ticareti ile uğraşan şahısların elinde bulunan ve tasarı yürürlüğe girdikten sonra yeni fiyatlarla müstehlike intikal edecek olan benzinlerden, tasarı ile derpiş edilen vergiyi almayı hedef tutmaktadır.

Teklif olunan tasarıнын yılda (17.5) milyon lir : gelir sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Ticaret Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Ticaret Komisyonu

Esas N.o 1/504

Karar No. 27

4. II. 1949

Yüksek Başkanlığa

Maliye Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 27. I. 1949 günlü kararıyla Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan ve benzinden Yol Vergisi alınmasını hedef tutan kanun tasarısı Yüksek Başkanlık tarafından Komisyonumuza havale edilmekle, Maliye Bakanı ve Bakanlığın yetkili mümessilleri huzuriyle görüşüldü.

Komisyonumuz tasarımı şu ana fikirler çerçevesinde incelemiştir :

1. — Bugünkü yol mevzuatımızın durumu,

2. — Bugünkü yol ihtiyacımız ve mevzuatla mutabakati,

3. — Yeni bir vergi ihdas etmeden bugünkü yol mevzuatımızın ıslahı yoluyla yeni gelirler temin edilip edilmeyeceği,

4. — Benzinden başka daha az zararlı bir kaynağa baş vurmamız mümkün değil mi?

5. — Bütçede tasarruf yoluyla bu karşılık temin edilemez mi?

6. — Benzine zammın ayrı bir yol vergisi şeklinde değil, alınmakta olan istihlak vergisini artırmak suretiyle mütalâası mümkün değil mi?

7. — Benzine zammın nakliyata ve ziraata tesiri derecesi nedir?

8. — Maddeler :

1. — Bugünkü yol mevzuatımızın durumu;

Bugünkü yol mevzuatımız 1525 sayılı Kanuna dayanmaktadır. Bu kanun, yol mükellefiyetinde vasatı kuvveti haiz bir amelenin on günde yapabileceği işi mikyas olarak ele almış, bir taraftan bedenî mükellefiyeti kabul ederken bunun para olarak karşılığı olan 8 lirayı da nakdî mükellefiyet olarak kabul etmiştir. Sonradan 1882 sayılı Kanunla, 8 lira 4 liraya indirilmiş, ancak umumi meclislere bu miktarı 6 liraya çıkarabilme yetkisi tanınmıştır. Ayrıca tahsil edilen Yol parasının % 15 nin Nafia hissesi olarak vilâyetlerce, Nafia Bakanlığı emrine ayrılması usulü konmuştur.

1939 da, İkinci Cihan Harbi dolayısıyla paranın iş görme kudreti azalmış, 1882 sayılı Ka-

nun hükümleriyle konan mükellefiyetin yol dâvamızı halledemeyeceği bir durum meydana gelmiştir. Bunun üzerine, Rahmetli Eskişehir Milletvekili İzzet Arukan'ın Meclise yaptığı bir Kanun teklifiyle 4427 sayılı Kanun çıkarılmış ve Yol Vergisine bir misil zam kabul edilmiştir. Daha sonra 5116 sayılı Kanunla, belediye sınırları içindeki mükelleflerin Yol Vergisine % 50 nispetinde zam yapma yetkisi belediye meclislerine tanınmıştır. Yol işinin malî mesnetleri, muvazene bakımından, yukarda arzettiğimiz şekilde hazırlanmış olmasına rağmen kabul etmek lâzımdır ki; yol inşaatı bu devrede ihtiyaçlarımız ölçüsünde inkişaf edememiştir. Yirmi sene sonra şose vasfını haiz ancak 2 bin kilometre kadar yol yapılabilmektedir. Yol Vergisi olarak alınan paralar yola harcanmamış, ancak vilâyetlerin diğer ihtiyaçları için bir karşılık mahiyetinde telâkki edilmiş, bilhassa özel muhasebelerin, seneden seneye artan malî ihtiyaçları Yol Vergisinin yola harcanması imkânını büsbütün ortadan kaldırmış bulunmaktadır.

2. — Bugünkü yol ihtiyacımız ve mevzuatla mutabakati,

Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1948 yılı içinde yapılan istatistiklere göre yirmi bin kilometrelik yola ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyacı, 1929 - 1947 devreleri arasındaki mevzuat ve tempo göre yapmak istediğimiz takdirde, 200 senede gidermek mümkündür. Bu arada yapılan da tabiatıyla bozulmuş olacağından, bugünkü şartlarla ve sistemle yol dâvamızın hâline imkân olmadığı neticesi meydana çıkar.

Diğer taraftan Turuman Doktrini ile, Amerikalılar tarafından yapılmakta olan yardımlar meyanında yol inşa makinalarına büyük ölçüde yer verilmiş olması bize ucuz ve süratli yol yapma imkânını getirmiş bulunmaktadır. Bayındırlık Bakanlığı, bu şartlardan faydalanarak yolların inşasını 3 senelik bir programa bağlamış, tarihin bize yarattığı bu müstesna fırsattan âzami şekilde faydalanma yolunu tutmuştur. Ancak,

programın tahakkuk edebilmesi için lüzumlu paranın mutlaka kabili tahakkuk olması ve sağlam malî kaynaklara istinadetmesi zarureti vardır.

Bu günkü Yol Vergisi mevzuatımızla elde edeceğimiz kaynakların gerek sistem, gerek miktar bakımından bu programın tahakkukuna müsait olmadığı neticesine varan Komisyonumuz, yol için yeni malî kaynaklar aramak hususundaki Hükümet düşüncesine iştirak etmiş ve kanunu bu prensip bakımından ihtiyaca uygun görmüştür.

3. — Yeni bir vergi ihdas etmeden bugünkü yol mevzuatımızın ıslahı yoliyle yeni gelirler temin edilip edilemeyeceği;

Bugünkü Yol Vergisi sistemimiz, servet farkı gözetmeden, herkesi aynı ölçüde mükellefiyete tâbi tutan iptidai bir sistemdir. Bu sistemin bozukluğu ve adalete uygun olmadığı hususunda parti mensupları arasında doğan ve dilek halinde Meclise kadar intikal eden kanaate uyan ikinci Hasan Saka Hükümeti, servet esasına müstenit bir Yol Vergisi tasarısı hazırlamış ve Yüksek Meclise sunmuş bulunmakta idi. Geçici Komisyonunda nihai şeklini alan bu tasarının Şemsettin Günaltay Hükümeti tarafından geriye alınması sebepleri üzerinde durulmuştur.

Maliye Bakanının izahlarına nazaran: İkinci Hasan Saka Hükümeti, servet esasına müstenit bir Yol Vergisi nizamı teklif etmiş bulunmakta idi. Bu teklif ile hem Yol Vergisindeki adaletsizliği izale etmek, hem de 22 milyon liraya yakın yeni gelir sağlayarak yol programının tahakkukunu sağlam malî kaynaklara istinat ettirmek maksadı takip edilmiş bulunmakta idi.

Fakat Meclisin Geçici Komisyonu, bu tasarının ihtiva ettiği, bilhassa takdire dayanan (serveti tesbit) esasını zararlı bulmuş, bunun yerine bâzı matrahlara muayyen nispette zam esasını tercih etmiştir. Komisyonun müzakereleri sırasında, mevcut şahsi Yol Vergisinin altı liraya indirilmesi de kabul edilince ihtiyaç, 36 milyon liraya yükselmiştir.

Bu suretle yükselen ihtiyacı karşılamak için Geçici Komisyon, tüccarı, çiftçiyi, memuru, köylüyü... ve daha birçok halk zümresini ilgilendiren matrahlara zammı sirayet ettirmek mecburiyetinde kalmıştır.

Şemsettin Günaltay Hükümeti, bugünkü şartları, tesiri büyük kütlelere şâmil vergi zam-

larının kabulüne müsait görmemiş, bilhassa Yüksek Mecliste bu hususta beliren temayüle uyarak tasarıyı geriye almayı faydalı bulmuştur.

Maliye Bakanı, servet esasına müstenit Yol Vergisi nizamının ancak servetin tesbiti hususunda sağlam esasları ihtiva eden Gelir Vergisi Kanununa dayanılarak kurulabileceği, bunun dışında bugünkü sistem üzerinde yapılacak tâdillerin vergiyi ya artırmak, ya yaymak gibi mahzurlu neticeler doğuracağı mütaalâsında bulunmuştur. Bu mütaalâlara katılan Komisyonumuz, bugünkü Yol Vergisi sisteminin ıslah yoliyle yeni gelirler sağlamak imkânının mevcut olmadığını tesbit etmiş, ancak Hükümetin bu husustaki tetkiklerine devamının faydalı olacağını mütaalâ etmiş bulunmaktadır.

4. — Bütçede tasarruf yoliyle bu karşılık temin edilemez mi?

Maliye Bakanının izahlarına nazaran; 1949 yılı Bütçesi, Hasan Saka Hükümeti tarafından 80 milyon lira açıkla Yüksek Meclise sunulmuş bulunmaktadır. Bu açığın Kazanç ve Yol Vergisindeki tâdillerle beraber yeniden ihdas edilecek Lüks Vergisiyle karşılanması düşünülmüş ve tasarıları Yüksek Meclise sunulmuştur. Bu tasarıların Meclisteki müzakeresi sırasında beliren temayülleri göz önüne alan Şemsettin Günaltay Hükümeti, Kazanç ve Lüks Vergilerinin karşılığı olan 50 milyon lirayı 1949 Bütçesi içindeki tertip ve tedbirlerle karşılayacağını, ancak Yol Vergisini yeni esaslarla Meclise sunacağını programa koyarak tasarıları geri almış bulunmaktadır. Filvâkı Hükümet, Lüks ve Kazanç Vergilerinin karşılıkları olan miktarı 1949 Bütçesindeki tertip ve tedbirlerle karşılamış, ancak bütçenin yapıcı hususiyetine hâlel getirmeden başkaca karşılık aramak imkânı bulunmadığından benzine zam tasarısıyla Yüksek Meclise gelmiş bulunmaktadır. Bu izahatı tatminkâr bulan Komisyonumuz, tasarıyı bu prensip zaviyesinden de kabule değer görmüştür.

5. — Benzinden daha az zararlı bir kaynağa baş vurmamak mümkün değil mi?

Bu ciheti araştıran Komisyonumuz, benzinin bugünkü fiyat nizamı içinde bir zamma müsait olduğu neticesine varmıştır.

6. — Benzine zammın ayrı bir Yol Vergisi şeklinde değil, alınmakta olan İstihlâk Vergi-

sini artırmak suretiyle mütalâası mümkün değil mi?

Bu nokta üzerinde de fazla duruldu: Maliye Bakanının izahatına nazaran, bugün benzinin kilosundan 9 kuruşa yakın İstihlâk Vergisi alınmaktadır. Bunun doğrudan doğruya yirmi kuruşa iblâğı maliye için hattâ kolaylık sağlamaktadır. Fakat 9 kuruş olan İstihlâk Resminin yirmi kuruşa çıkarıldığı halka izahı zordur. Halk, yirmi kuruşun yeniden ilâve edildiği kanaatine vardığı takdir de bunun eşya fiyatlarına ve hayata tesiri ağır olur. Bilhassa verginin (benzinden alınacak Yol Vergisi) şeklinde tasrih edilmiş olması ve bu suretle fiilî bir tahsisi vâridat yapılması, efkârı umumiyeye bu zammın mâkul ve mücbir sebeplere istinat ettiğinin kuvvetli bir izahını teşkil eder. Bu bakımdan istihlâk vergisinin yirmi kuruşa iblâğı şeklinde değil, (müstakil bir Yol Vergisi) olarak

Kamyonlarda	5 tonluk bir kamyonda	Bir kilo yüke	100 Kilometrede 75 santim
Otobüslerde	3 Kilometrede	Yoleu başına	75 santim
Taksilerde	1 Kilometrede	Adam başına	20 santim

Yukardaki tabloda gösterilen tesirler Komisyonumuzca önemli telâkki edilmemiş, bilhassa elde edilecek vâridatla yapılacak iyi bir yolda seyreden bir vasıtanın amortisman ve benzin masrafları bakımından aynı uzunluktaki yapılmamış bir yolda seyrinden doğan zararlarla kıyas edilmeyecek kadar cüzi olduğu neticesine varmıştır.

Zammın tarıma tesiri de incelenmiştir. Türkiye'de ziraatte kullanılan 4128 traktör vardır. Bunlardan ancak 767 si benzinle işlemektedir. Bu bakımdan zammın tesir hududu daralmış olmakla beraber bir traktöre randıman maliyeti bakımından ancak dönümde elli kuruş tesir yapmaktadır. Yolların yapılmasıyla tarım mahsullerinde vukubulacak fiyat yükselmesinin bu tesirden mutlaka fazla olacağını tesbit eden Komisyonumuz zammı tarım bakımından da mahzurlu mütalâa etmemiştir. Bilhassa tarıma tahsis edilecek yakıtların ayrı bir rejime tâbi olmasının tatbikatta birçok mahzurlar doğuracağı kanaatine varılmıştır.

Yukardaki esaslar dâhilinde, konuyu inceleyen Komisyonumuz, tasarımı bütün perensipleriyle kabul ederek maddelere geçilmesine karar vermiştir.

mütalâa edilmesi uygun görülmüştür.

Komisyonumuzda, bu münasebetle, alınacak paranın mutlaka yola tahsisi üzerinde önemle durulmuştur. Maliye Bakanının, kanunun metninde tahsisi vâridat cihetinin sarahaten zikredilmemiş olmasına rağmen, kanunun başlığının bu maksadı ihtiva ettiği, Bakanlığın bu gelirin karşılığını yol inşaatı faslına koymak suretiyle fiilen bu tahsisi vâridatı yaptığını, bu sisteme devam olunacağını temin etmesi yeter görülmüştür.

7. — Benzine zammın nakliyata ve ziraate tesirleri nelerdir?

Benzine zam prensibini kabul eden Komisyonumuz, bu zammın nakliyata ve dolayısıyla hayat pahalılığına olan sirayeti üzerinde önemle durmuştur. Benzinin kilosuna 11 kuruş zammın nakil vasıtalarına olan tesirleri şu şekilde tesbit edilmiştir.

Madde 1 : (Benzin ve benzerleri) tâbiri Gümrük Kanunundan alınmıştır. Birinci maddede hükümleri yalnız benzine şâmilidir.

Madde 2 : Hükümet teklifi aynen kabul edilmiştir.

Madde 3 : İkinci fıkranın müzakeresi sırasında benzine yapılan zamların zarflarla birlikte değil, net olarak, sâfi benzin miktarı üzerinden hesaplanması münakaşa edilmiştir. Ancak Bu nevi maddelerin zarflanması ve gümrük muameleleri beynelmilel usullere göre yapıldığından yalnız bu vergiye ait ayrı bir usulün düşünülmesinin tatbikatta çok büyük müşkilât doğuracağı nazarı itibara alınarak fıkra aynen kabul edildi.

Madde 4 : Aynen kabul edildi.

Madde 5 : Aynen kabul edildi.

Madde 6 : Gümrük Tarife Kanununun 11 ve 16 ncı maddeleri yolda bozulma, mahiyet değişme veya tekrar ihraç edilme hallerine ait hususları tanzim ettiği için aynen kabul edildi.

Birinci geçici madde : Bu maddenin müzakeresi sırasında, bu zam dolayısıyla şahısların menfaat sağlamalarına imkân vermeyecek tedbirlerin şimdiden alınıp alınmadığı sorulmuş ve Bakan tarafından bu hususun düşünüldüğü te-

min edilmiştir.

Madde aynen kabul edilmiştir.

Geçici Madde 2 : Aynen kabul edilmiştir.

Madde 8 : Aynen kabul edilmiştir.

Madde 9 : Aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Maliye Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Ticaret Komisyonu B. Bu mazbatanın sözcüsü

Ankara

Arif Çubukcu

Niğde

H. Ulusoy

Kâtip

Niğde

H. Ulusoy

Amasya

Esad Uras

Aydın

Emin Bilgen

Kars

A. Sürmen

Kayseri

Hayrullah Ürkin

Tokad

Reşit Önder

Trabzon

Ali Rıza Işıl

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Maliye Komisyonu

Esas No. 1/504

Karar No. 19

7 . II . 1949

Yüksek Başkanlığa

Maliye Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 27 . I . 1949 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan benzinden alınacak Yol Vergisi hakkındaki kanun tasarısı Ticaret Komisyonu raporu ile birlikte Komisyonumuzca havale olunmakla Maliye Bakanı ve yetkili uzmanlarının huzuriyle okunup incelendi.

Yolların bugünkü muasır cemiyetlerdeki ehemiyeti ve bunların ekonomi, tarım, kültür ve millî savunma bakımından lüzüm ve zarureti âşikârdır. Buna rağmen memleketimizin - asgari derecede bile olsa - bugünkü ihtiyaçlarına cevap verecek bir yol şebekesine malik bulunduğunu kabul etmiye imkân yoktur.

Bu durum karşısında yol dâvasına özel bir önem vermek ve bunu plânlaştırmak, az zamanda imkânlarımızın âzamisini kullanarak muayyen bir yol şebekesine kavuşmak zaruretindeyiz. Bu zarurettten mülhem olan Hükümet dokuz senelik bir yol programı hazırlamıştır. Yirmi bin kilometrelik bir yol şebekesini ihtiva eden bu plân bugünkü şartlara göre memleketin ancak asgari ihtiyacını tatmin edebilecek vaziyette olmasına rağmen tahakkuku; şimdiye kadar yol işleri için bütçeye konulmakta olan mebalığın çok daha üstünde bir fedakârlığı istilzam etmektedir. Nitekim 1949 snesi Bütçesine Hükümet bu plânın gerçekleştirilmesi için 1948 senesine nazaran otuz milyon lira fazla ödenk koymuş bulunmaktadır. Bu mik-

tar fazla ödeneği mevcut vergi ve varidat ile kapatma imkânı olmadığı 1949 senesi Bütçesinin Komisyonadaki tetkikından anlaşılmaktadır. Bu itibarla Gelir Vergisinin kabul ve inkişafından sonra ancak ele alınabilmesi mümkün görülebilen ve kazanç esasına dayanan yeni bir Yol Vergisi Kanunu çıkarılmaya kadar yol plânının tahakkuku için yeni bir matrah bulunmasında zaruret olduğu âşikârdır. Bu zarureti göz önünde tutan Komisyonumuz Hazineден alınacak Yol Vergisinin ulaştırma ve tarım işlerinde hâsıl edeceği akisleri de inceliyerek bunun, umumi hayatı veya ekonomik düzeti müteessir edecek mahiyette olmadığı ve Ticaret Komisyonunun bu hususa ait mütalâalarının tatmin edici bulunduğunu sonucuna varılmıştır.

Bu sebeplerle tasarı tetkika değer görülerek maddelerin müzakeresine geçilmiş ve bunlara ait Hükümet gerekçesindeki açıklama Komisyonumuzca da muvafık bulunmuş olduğundan bunlar da aynen kabul olunmuştur.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı Y.

Samsun

R. Işıtan

Sözcü

Samsun

R. Işıtan

Kâtip

Kastamonu

A. Toközbi

Çankırı
R. Dolunay

Kastamonu
H. Çelen

Malatya
E. Doğan

Samsun
Ö. Karataş

Tokad
C. Kovalı

Ordu
H. Yalman

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No : 1/504
Karar No : 82

10.1.1949

Yüksek Başkanlığa

Benzinden Yol Vergisi alınması hakkında Maliye Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 29. I. 1949 tarihli ve 6/378 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan Kanun tasarısı Ticaret ve Maliye Komisyonları raporlarıyla birlikte Komisyonumuza verilmekle Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

1949 yılı Bütçe tasarısının yapıcı bir karakter yaşaması ve bu vasfın en önemlisini de yol yapıcılığı teşkil etmesi itibariyle halen Komisyonumuzda görüşülmekte olan bütçenin sermaye, kredi ve tesis giderleri arasında bu yıl kara yolları için harcanması icabeden 43 600 000 liralık bir ödenek yer almış bulunmaktadır. 1949 yılı Bütçesinin Komisyonumuzda görüşülmesi sırasında iktidara geçen Hükümet, önce bütçe açığını kapamak üzere teklif edilmiş bulunan üç kanun tasarısını geri almış ve bu açığın karşılanmasını başka imkân ve tertiplerle temine çalışmış ve bu arada bütçenin yapıcı karakterini de bozmayarak yol dâvasının tesbit edilen programa göre yürütülmesini yine ön plânda tutmuştur.

Geri aldığı kanunlardan birini Yol Vergisi Kanunu teşkil etmekte olup bu kanuna göre bugünkü yol mükellefiyeti sistemi devam etmekle beraber gelir esasına göre de munzam bir Yol Vergisi usulünün tatbiki suretiyle bir az daha âdil bir verginin ihdası düşünülmüş bulunmakta idi. Yeni Hükümet halâ mevcut bulunan ve Şose ve Köprüler Kanununa göre alınmakta olan Yol Vergisine dokunmadan bu bütçenin tevzini için aldığı tedbirler arasında benzinin beher kilosundan on bir kuruş bir Yol Vergisi alınmasını ve bundan hâsıl olacak on altı milyon liralık bir gelir ile ve gelir tahsisini tazammun etmeksizin yol programının tahakkukunun teminini lüzumlu ve

zaruri görmüş ve bu maksadla tasarımı hazırlamış bulunmaktadır.

Tasarının Komisyonumuzda görüşülmesi sırasında benzinden alınacak verginin Zirai istihsale tesir edeceği yolunda bâzi noktai nazarlar serdedilmiş ise de Hükümetin açıkladığı veçhile bütün memlekette makine ziraati umumileşmemiş olduğu ve bâzi mıntakalarda ziraate yapacağı tesiri de istihsale sarsacak mahiyette olmadığından yapılan hesaplardan anlaşıldığını ve benzinin mühim bir kısmının yollardan istifade eden motörlü nakil vasıtalarında kullanılmakta olduğuna göre benzinin bu vergiye matrah tutulmasının yerinde olduğu ifade edilmiş ve Komisyonumuzca da uygun bulunan bu izahlara göre tasarı, esas itibariyle kabule değer görülmüştür.

Hükümetin metni üzerinde yapılan görüşmelerde 1-4 ncü maddeler ayniyle, 5 ncı madde bir kelime değişikliği ile ve 6 ncı madde ayniyle kabul edilmiştir.

Bu kanun ile alınacak Yol Vergisinin Şose ve Köprüler Kanununa göre alınmakta olan vergi ile karıştırılmaması ve bundan da özel idare ve belediye hisseleri ayrılmaması ve belediye meclislerince ayrıca bir zam yapılmamasını temin maksadiyle tasarıya 7 ncı bir maddenin eklenmesi Komisyonumuzca lüzumlu görülmüştür.

Geçici 1 ncı maddeye de bir kaydın ilâvesine zaruret hâsıl olmuştur. O da beyanname vermek mecburiyetinde bulunan kimselerin elinde bulunan vergiye tâbi maddelerden satılmış olanların da beyannameye ithali bir muvazaayı önlemek maksadiyle Komisyonumuzca yerinde telâki edilmiş ve ancak satılmış maddelerin vergisi hakkında satıcının satın alana rücu hakkını da

temin edecek bir kaydın ilâvesine zaruret hâsıl olmuştur.

Geçici 2 nci madde aynıyle kabul edilmiştir.

Yedinci madde, bir ifade değişikliği ile sekizinci madde olarak ve 8 nci madde de 9 ncu madde olarak aynıyle kabul edilmiştir.

Bu değişikliklerle yeniden hazırlanan tasarı Kamutayın onayına arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Mardin	Ankara	Ankara
R. Erten	M. Eriş	F. Öymen

Amasya	Ankara	Ankara
A. K. Yiğitoğlu	N. C. Akkerman	C. Gölet
Bursa	Çoruh	Diyarbakır
F. Bük	Dr. C. Kazancıoğlu	Ş. Uluğ
Edirne	Isparta	Izmir
M. N. Gündüzalp	K. Turan	S. Dikmen
Izmir	Kastamonu	Malatya
S. Odyak	T. Coşkan	M. S. Eti
Manisa	Seyhan	Urfa
F. Kurdoğlu	A. R. Yüregir	E. Tekeli

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Benzinden alınacak Yol Vergisi Kanunu tasarısı
Verginin mevzuu ve miktarı*

MADDE 1. — Yabancı memleketlerden ithal veya memleket içinde tasfiye, taktir veya sair suretlerle istihsal olunan Gümrük Tarife Kanununun 695 numarasının B pozisyonunda yazılı 160 dereceden evvel takattür eden hafif yağların (benzin ve benzerleri) kilosundan 11 kuruş Yol Vergisi alınır.

Mükellef ve teklif mahalli

MADDE 2. — Vergiye tâbi maddeleri Türkiye'ye ithal veya memleket içinde istihsal edenler bu vergiyi öderler.

İthalâta ait vergi, bu maddelerin ithal olduğu gümrük idarelerince, memleket içindeki istihsallere ait vergi istihsalin yapıldığı yer gelir dairesince tarh olunur.

Matrah

MADDE 3. — Bu vergi, vergiye tâbi maddelerin ağırlığı üzerinden alınır. Kilonun kesri tam sayılır.

Ağırlıkların tâyininde ve eşyanın zarfları hakkında Gümrük Tarife Kanunundaki usuller uygulanır.

Bu vergi, Muamele Vergisi matrahına katılmaz.

Tarh, tahakkuk tahsil muameleleri ile kanun yolları

MADDE 4. — İthalâta ait vergi, gümrük resmi ile birlikte gümrük idarelerince tahsil olunur. Memleket dâhilinde imal edilen maddelere ait verginin tarh, tahakkuk, tahsil işlemleri, mecburiyetler, cezalar ve yabancı memleketlere ihraç edilecek mamulât hakkında 1718 sayılı Kanunla ek ve tadilleri, tebligat, itiraz ve temyiz işlemleri ile maddî hataların düzeltilmesi hallerinde 3692 sayılı Kanun hükümleri tatbik olunur.

Defterler

MADDE 5. — İstihsal ettiği maddeler dâhili istihlâk vergisine de tâbi bulunan ödevliler, her iki verginin tahakkuku için bir defter tutabilirler.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Yol işleri için benzinden alınacak vergi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin birinci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Hükümetin ikinci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin üçüncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümetin dördüncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 5. — İstihsal ettiği maddeler dâhili istihlâk vergisine tâbi bulunan mükellefler her, iki verginin tahakkuku için bir defter tutabilirler.

Hü.

Gümrük Tarife Kanunu ile ilgili hükümler

MADDE 6. — Gümrük Tarife Kanununun 11 ve 12 nci maddeleri hükmü ithal edilen benzin ve benzerlerinden alınacak Yol Vergisi hakkında da uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddelerin ticaretiyle uğraşan ithalâtçılarla bunları ithalâtçılardan veya memleket içindeki ticari ve sınaî müesseselerden alarak satan toptancılar ve bunların şube, acenta veya komisyoncuları kanunun yayımı tarihinde ticarethane, mağaza, fabrika, imalâthane, ambar ve depolarında veya sair yerlerde veya yolda bulunan vergiye tâbi maddelerin cins, miktar, sıklığını ve buldukları yerleri gösterir bir beyannameyi aşağıdaki fıkrada yazılı ilânın yapıldığı günü kovalıyan günün akşamına kadar bağlı oldukları gelir dairesine vermiye mecburdurlar.

Vergiye tâbi maddelerden bu kanunun yayımı tarihinde mevcutları 100 kilodan fazla olan perakenteciler de beyanname vermek mecburiyetindedirler.

Maliye daireleri, bu kanunun yayımını mütaakip yukardaki fıkralarda yazılı beyannamelerin verilmesini mahallerindeki günlük gazetelerle ve günlük gazete çıkmıyan yerlerde sair mütat vasıtalarla ilân ederler.

Bu madde mucibince verilecek beyannameler, gelir dairelerince mükelleflerin defterleri ve ticari evrakı ile tatbik ve tetkik edilerek doğruluğu anlaşıldıktan sonra beyannamelerde yazılı vergiye tâbi maddelerin beher kilosu için 11 kuruş Yol Vergisi tarh ve tebliğ olunur.

Süresi içinde beyanname vermiyen veya vergiye tâbi mevcut maddeleri beyannamelerinde noksan gösterenler adına beyannamesi verilmeyen veya noksan gösterilen maddelerin gelir dairelerince tesbit edilecek miktarları üzerinden salınacak vergilere beş kat zam yapılır. Beyana müstenit olanlar hariç olmak üzere tarh olunan vergilere ve ceza zamlarına karşı mükellefler

B. K.

MADDE 6. — Hükümetin altıncı maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Bu kanun gereğince alınacak vergiden Özel İdarelere Belediyelere hisse ayrılmaz ve bu vergiye Belediye Meclislerince ayrıca zam yapılamaz.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunla vergiye tâbi tutulan maddelerin ticaretiyle uğraşan ithalâtçılarla bunları ithalâtçılardan veya memleket içindeki ticari ve sınaî müesseselerden alarak satan toptancılar ve bunların şube, acenta veya komisyoncuları kanunun yayımı tarihinde ticarethane, mağaza, fabrika, imalâthane, ambar ve depolarında veya sair yerlerde veya yolda bulunan vergiye tâbi maddelerin cins, miktar, sıklığını ve buldukları yerleri gösterir bir beyannameyi aşağıdaki fıkrada yazılı ilânın yapıldığı günü kovalıyan günün akşamına kadar bağlı oldukları gelir dairesine vermiye mecburdurlar.

Vergiye tâbi maddelerden bu kanunun yayımı tarihinde mevcutlara 100 kilodan fazla olan perakenteciler de beyanname vermek mecburiyetindedirler.

Maliye daireleri bu kanunun yayımını mütaakip yukardaki fıkralarda yazılı beyannamelerin verilmesini mahallerindeki günlük gazetelerle ve günlük gazete çıkmıyan yerlerde sair mütat vasıtalarla ilân ederler.

Bu madde mucibince verilecek beyannameler, gelir dairelerince mükelleflerin defterleri ve ticari evrakı ile tatbik ve tetkik edilerek doğruluğu anlaşıldıktan sonra beyannamelerde yazılı vergiye tâbi maddelerin beher kilosu için on bir kuruş yol vergisi tarh ve tebliğ olunur.

Süresi içinde beyanname vermiyen veya vergiye tâbi mevcut maddeleri beyannamelerinde noksan gösterenler adına beyannamesi verilmeyen veya noksan gösterilen maddelerin gelir dairelerince tesbit edilecek miktarları üzerinden alınacak vergilere beş kat zam yapılır. Beyana müstenit olanlar hariç olmak üzere tarh olunan vergilere ve ceza zamlarına karşı mükellefler

Hü.

3692 sayılı Kanun hükümleri dairesinde itiraz ve temyiz talebinde bulunabilirler.

İtiraz Komisyonu kararlarına karşı idare namına yapılacak temyiz talepleri de aynı hükümlere tâbidir.

Tahakkuk eden vergilerle zamları tahakkuku kovalıyan ayın sonuna kadar tahsil olunur. Zamanında ödenmiyen vergi ve zamları % 10 zam ile ve Tahsili Emval Kanununa göre tahsil edilir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği güne kadar gümrük resmi ve İstihlak Vergisi verilmiş olup da henüz gümrüklerden çekilmemiş olan vergiye tâbi maddelere ait Yol Vergisi gümrüklerce tahsil edildikten sonra malın çekilmesine müsaade olunur.

MADDE 7. — Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 8. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

Başbakan <i>Ş. Günaltay</i>	Devlet Bakanı Başb. Yardımcısı <i>Nihat Erim</i>
Devlet Bakanı <i>N. E. Sumer</i>	Adalet Bakanı
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı <i>E. Erişirgil</i>
Dışişleri Bakanı <i>N. Sadak</i>	Maliye Bakanı <i>İ. R. Aksal</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>T. Banguoğlu</i>	Bayındırlık Bakanı <i>Ş. Adalan</i>
Ekonomi ve Ticaret Bakanı <i>C. S. Barlas</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>Dr. K. Boyizit</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı <i>Dr. F. Ş. Bürge</i>	Tarım Bakanı <i>Cavid Oral</i>
Ulaştırma Bakanı <i>Dr. Kemal Satır</i>	Çalışma Bakanı <i>Reşat Ş. Sırer</i>

B. K.

3692 sayılı Kanun hükümleri dairesinde itiraz ve temyiz talebinde bulunabilirler.

İtiraz Komisyonu kararlarına karşı idare namına yapılacak temyiz talepleri de aynı hükümlere tâbidir.

Tahakkuk eden vergilerle zamları tahakkuku kovalıyan ayın sonuna kadar tahsil olunur. Zamanında ödenmiyen vergi ve zamları %10 zam ile ve Tahsili Emval Kanununa göre tahsil edilir.

Beyanname vermek mecburiyetinde bulunanlara ait yukarıda zikredilen yerlerde mevcut vergiye tâbi maddeler satılmış olsa dahi beyannameye ithal olunur. Ancak bu maddelere ait vergi için satıcı satınalana rücu eder.

GEÇİCİ MADDE 2. — Hükümetin Geçici 2 nei maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9. — Hükümetin 8 nei maddesi aynıyle kabul edilmiştir.